

Reformní kroky Mezinárodního měnového fondu[#]

*Jana Marková**

Úvod

Změny ve světové ekonomice, zejména ve druhé polovině minulého století, spojené s postupující globalizací, zásadně proměnily fungování a podobu světa. Svět se stal v důsledku nebývalého technologického pokroku a s ním spojeného rozvoje informačních technologií a nárůstu dostupnosti dat, podstatně provázanější a otevřenější. Na jedné straně se tak můžeme těšit z výhod, které přináší rozvoj technologií, na straně druhé tento rychlý rozvoj provázají značné problémy, jako jsou rostoucí chudoba rozvojových zemí a v poslední době i nebývalý nárůst zadluženosti hospodářsky vyspělých zemí a s tím související nestabilita finančních trhů. Postupující globalizace světové ekonomiky tak přináší stále závažnější problémy, jež je možné úspěšně řešit jen za předpokladu celosvětového úsilí, při současně se prohlubující koordinaci prakticky na všech úrovních.

Pomoc při řešení těchto nových problémů se obecně očekává také od Mezinárodního měnového fondu (dále jen Fond), jehož prioritním úkolem bylo vytvořit rámec pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, a přispět tak ke stabilizaci a prosperitě světového hospodářství. Aktivita Fondu se v průběhu let od jeho založení postupně rozšiřovaly v reakci na události související s postupující globalizací světové ekonomiky, jako jsou hospodářské krize, finanční krize, změny v mezinárodním měnovém systému, nárůst volatility finančních veličin, technologická revoluce v oblasti výpočetní techniky a v neposlední řadě i demografické změny. Současně se ale začaly množit pochybnosti o jeho efektivitě a schopnosti reagovat na nové globální výzvy, zejména v důsledku omezených možností, daných jeho vlastními pravidly a mandátem.

A tak nyní, po více než 65 letech svého fungování, stojí Fond v kontextu současného vývoje světové ekonomiky před zásadní otázkou, jak významná a pozitivní může být jeho pozice v mezinárodním měnovém systému, co od něho lze očekávat a zda vůbec může případná očekávání naplnit.

Před vypuknutím finančních krizí v devadesátých letech minulého století, byl Fond v podstatě považován za slábnoucí mezinárodní instituci, pozbývající na významu a potácející se ve vnitřní krizi související s hledáním vlastní identity. Problémy vyvolané finančními krizemi přispěly k tomu, že postupně získávaly na intenzitě a významu názory o nutnosti vytvoření nové architektury světových financí. S tím nezbytně souviselo i hledání případného nového poslání Fondu.

S nástupem třetího tisíciletí se stále více rozvíjejí debaty na téma, zda má Fond ve své stávající podobě v současné světové ekonomice ještě uplatnění, eventuálně jaké reformy jsou nezbytné k tomu, aby jeho funkce byla oživena a tím i opodstatněna jeho existence (Jonáš 2000; Stiglitz, 2003; Boughton, 2004; Rato, 2005; Truman, 2006; Kenen, 2007; Sedláček

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

^{*} Doc. Ing. Jana Marková, CSc. – docentka; Katedra měnové teorie a politiky, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <markovaj@vse.cz>.

2008). Problém, který vyžaduje řešení je rozdělení vlivu mezi členskými zeměmi Fondu, které se stále více vzdaluje postavení jednotlivých zemí ve světové ekonomice, a to oslabuje legitimitu této instituce.

Tato stat' si klade za cíl ukázat, zda a jakým způsobem Fond zareagoval na kritické hlasy ze strany nově se rozvíjejících tržních ekonomik a nízkopříjmových zemí, volajících po reformě kvót, od jejichž výše se odvíjí hlasovací síla jednotlivých členských zemí a tím i jejich vliv na fungování této instituce. Nejde však jenom o reformu zastoupení v řídicích orgánech Fondu, ale reformou by měly projít všechny mechanismy jeho činnosti, které se od počátku fungování prakticky nezměnily. Proto se článek zabývá též některými dosud realizovanými i nově připravovanými reformními kroky, jež by měly přispět ke zvýšení legitimacy této instituce, což by jí umožnilo lépe plnit její poslání a mohla si tak uhájit své místo v mezinárodním měnovém systému.

Postavení Mezinárodního měnového fondu v historických souvislostech

Počátky formování mezinárodní měnové spolupráce spadají do období konce 30. let jako reakce na nepříznivé dopady hospodářské krize na ekonomiky jednotlivých zemí. Následná analýza příčin a důsledků krize plně odhalila naprostou absenci koordinovaného postupu zemí při řešení jejich krizových problémů a zdůraznila potřebu spolupráce v oblasti mezinárodních finančních a měnových vztahů. Toto poznání bylo podnětem pro jednání o poválečném mezinárodním měnovém uspořádání na institucionálním základě. To předpokládalo dohodnout principy mezinárodní měnové spolupráce a vytvořit instituci, která by dohlížela na jejich dodržování. Výsledkem složitých jednání mezi zástupci pětácti zemí byla dohoda o poválečné mezinárodní měnové spolupráci a o založení Mezinárodního měnového fondu, podepsaná na konferenci konané ve dnech 1. až 22. července 1944 v Bretton-Woods (Sucharda, 1979b).

Podepsaná dohoda byla výsledkem řady kompromisů mezi dvěma značně rozdílnými koncepcemi předloženými USA (Whiteův plán) a Velkou Británií (Keynesův plán) s tím, že při úpravě konečného znění přece jen sehrála rozhodující roli hospodářská a politická převaha USA. Proto v ní převážily prvky amerického návrhu poválečného mezinárodního měnového uspořádání. Vznikl tak projekt spočívající na systému pevných měnových kursů a preferující zlato a americký dolar v mezinárodních měnových vztazích.

Politika a činnost Fondu jsou řízeny jeho stanovami, které jsou známy jako „Články dohody“ (Sucharda, 1979a). V průběhu své činnosti Fond reagoval na měnící se situaci na mezinárodních finančních trzích a tak původní statut doznal některé změny. Zásadní změnu v jeho činnosti přinesla Dohoda o zvláštních právech čerpání z roku 1969 a Dohoda o reformě mezinárodního měnového systému z roku 1978. Fond se výrazným způsobem od devadesátých let minulého století angažoval i při řešení problémů členských zemí, které byly postiženy finanční krizí a při řešení problémů nízkopříjmových zemí a v poslední době i hospodářsky vyspělých evropských zemí. Okruh jeho zájmu se tak postupně rozšířil nad původní mandát. To vyvolalo otázky, do jaké míry jsou tyto nové aktivity v souladu s původními zásadami jeho fungování, a také zda je na tyto nové výzvy, které přináší postupující proces globalizace, dostatečně připraven a zda by některé z oněch nových aktivit nebylo lépe zabezpečovat prostřednictvím jiné nadnárodní instituce (Sedláček, 2008, s. 19).

Pochybnosti se netýkají jen objemu potřebných zdrojů, ale zejména míry efektivnosti řešení těchto problémů. Ukázalo se totiž, že Fond se poměrně často zapojuje do řešení

problémů, se kterými nemají jeho pracovníci potřebné zkušenosti. Tím se výrazně zvyšuje riziko, že jejich rozhodnutí nebudou dostatečně profesionální. To může nahrávat kritikům Fondu a ovlivnit negativní vnímání veškerých jeho aktivit a to i v těch oblastech, kde standardně dosahuje dobrých výsledků.

Skutečnost, že Fond vznikl za zcela jiných podmínek, než jaké existují v současnosti, je nepopiratelná. Toto konstatování je i naléhavým signálem k tomu, aby byly provedeny nezbytné změny v jeho fungování. V období formování poválečné mezinárodní měnové spolupráce nemohl nikdo tušit, jaké úrovně bude dosaženo v oblasti informačních technologií a jak rozporuplnou tvář nabídne světu globalizace. S rozšiřováním členské základny rostly i požadavky ze strany nízkopříjmových zemí a v poslední době především nově vznikajících tržních ekonomik, na změnu mechanismu fungování této instituce, a především pak na zvýšení jejich vlivu v rozhodovacích orgánech Fondu. *„Tyto skupiny zemí kritizují nejen neadekvátní rozdělení stávajících kvót, ale též, dle jejich názoru zcela chybný mechanismus jejich určování. MMF tak fakticky musí řešit složitou životní otázku adekvátního zastoupení celé členské základny, jinak hrozí, že by mohl ztratit svůj univerzální charakter a legitimitu“* (Sedláček, 2008, s. 153).

Reakcí Fondu na rostoucí kritiku jeho činnosti bylo v září 2005 zveřejnění oficiálního dokumentu „Zpráva o střednědobé strategii Fondu“ jehož cílem bylo stanovení priorit v činnosti Fondu, nalezení strategie reorganizace a posílení jeho legitimacy. Jednou z těchto priorit se stala i reforma členských kvót. Bývalý generální ředitel Fondu Rodrigo Rato v přednesené strategii zdůraznil mimo jiné také potřebu zvýšení role menších zemí ve Výkonné radě realokací pozic výkonných ředitelů (Rato, 2005).

Reforma členských kvót

To že se reforma členských kvót stala jednou z priorit nové strategie Fondu má své opodstatnění v roli, jakou kvóty v jeho v činnosti a řízení hrají. Na jejich výši závisí jak objem zdrojů, které mohou členské země od Fondu čerpat, tak i výše finančního příspěvku, který mu musí poskytnout v případě, budou-li k tomu vyzvány. Dále má vliv na výši přidělených SDR v případě jejich nové emise a od výše kvóty se také odvíjí hlasovací síla členských zemí v této instituci, neboť počet přidělených hlasů závisí právě na velikosti kvóty. Dosud se propočítávala podle tzv. Bretton-woodského modelu a dosažený výsledek byl korigován s přihlédnutím k výši kvót srovnatelných zemí (IMF, 2007). Každá země získala bez ohledu na výši kvóty základních 250 hlasů a každý další hlas za 100000 SDR členské kvóty.

Členské kvóty by měly odrážet postavení jednotlivých zemí ve světové ekonomice na straně jedné, a současně zajistit dostatek zdrojů pro finanční operace Fondu, na straně druhé. Proto dochází, v souladu se statutem Fondu, v pětiletých intervalech k jejich revizi. V článku III. Část 2a se uvádí *„Rada guvernérů provede v obdobích ne delších než pět let celkové přezkoumání kvót členů, a bude-li to považovat za vhodné, navrhne jejich úpravu. Může také, jestliže to pokládá za účelné, uvažovat v kterékoli jiné podobě o úpravě jednotlivé kvóty na žádost příslušného člena“* (Sucharda, 1979a).

Dosavadní praxe však byla taková, že při všech realizovaných revizích (dosud jich bylo 13, probíhající čtrnáctá, započatá v roce 2010, která se opírá o schválenou reformu členských kvót, by měla být dokončena v roce 2013) (IMF, 2012b) docházelo při dohodnutém navýšení kvót k jejich ekviporcionálnímu rozdělení mezi členské země, čili poměrně podle stávající

výše jejich kvót, což znamenalo zachování vzájemných proporcí mezi nimi. Tento postup tak nezohledňoval rozdílný ekonomický vývoj v jednotlivých zemích. V ojedinělých případech docházelo i k selektivnímu zvyšování kvót, kdy byla upravena kvóta určité skupiny zemí anebo jedné země, a to v těch případech, kdy došlo k zásadní změně v ekonomickém postavení dané země anebo se výrazným způsobem změnila její pozice vůči Fondu. Např. k ad hoc navýšení kvóty došlo v roce 1980 u Číny a v roce 1994 u Kambodži. K úpravě kvóty Číny došlo i v roce 2001 v souvislosti s převzetím suverenity nad Hongkongem. V roce 1981 byla zvýšena kvóta Saúdské Arábie, která byla v té době významným věřitelem Fondu a její kvóta navíc neodrážela její ekonomické postavení (Sedláček, 2006). Ale ani v takových případech se vzájemné proporce mezi kvótami nezměnily. V důsledku toho docházelo postupně, u některých nově se rozvíjejících tržních ekonomik, k nárůstu disproporce mezi jejich postavením ve světové ekonomice a jejich zastoupením ve Fondu. To vyvolalo vlnu kritiky jak ze strany dotčených zemí v čele s Čínou, Indií a Brazílií, tak i nízkopříjmových zemí, které rovněž usilují o získání většího vlivu na rozhodovacím procesu Fondu.

V reakci na rostoucí požadavky spravedlivějšího zastoupení členských zemí v řídicích orgánech, byla na výročním zasedání Fondu v Singapuru v září 2006 přijata rezoluce o kvótách a reprezentaci. Záměry této rezoluce byly realizovány ve dvou kolech. V prvním kole došlo k navýšení členské kvóty čtyřem nejvíce podreprezentovaným zemím (Čína o 0,74 %, Jižní Korea o 0,59 %, Mexiko o 0,24 %, Turecko o 0,10 %). Celkově se tak zvýšila kvóta této skupiny zemí o necelých 1,7 % z celkového objemu kvót, což ovšem byla změna v pravdě symbolická a nemohla být pro dotčené země přijatelným řešením jejich požadavku (IMF, 2008a).

Ve druhém kole (realizováno v roce 2008) byl odsouhlasen nový model výpočtu členských kvót, který by přispěl k jejich spravedlivějšímu rozdělení mezi jednotlivé členské země (dohodnutými proměnnými v modelu jsou HDP 50 %, otevřenost 30 %, variabilita 15 % a rezervy 5 %). Realizace tohoto kola byla podmíněna přijetím dodatku k Dohodě o Fondu, na základě kterého došlo k ztrojnásobení počtu základních hlasů. Toto opatření bylo nezbytné k tomu, aby navýšením kvót, na základě jejich propočtu podle nového modelu, nedošlo ke snížení hlasovací síly nízkopříjmových zemí.¹

Využitím nového modelu výpočtu kvót a jejich ad hoc úpravě došlo k navýšení kvót u 54 zemí ze skupiny nejdynamičtější se rozvíjejících, a to na úkor některých zemí ze skupiny G8, které se svého navýšení vzdaly. Kvóty nejvíce podreprezentovaných zemí se zvýšily (oproti stavu před zasedáním v Singapuru) v rozmezí 12 – 106 %. V případě Jižní Koreje došlo k navýšení o 106 %, u Singapuru o 63 %, u Turecka o 51 %, u Číny o 50 % a u Brazílie, Mexika a Indie o 40 % (IMF, 2008c). Na první pohled je možné hodnotit tuto úpravu jako výraznou, ale tady je nutné si uvědomit, z jaké výchozí základny se propočet prováděl a co to pro dané země znamená. Ve skutečnosti došlo u jmenovaných zemí k navýšení podílů jejich kvót na celkovém objemu kvót v rozmezí od 0,16 (Turecko) až do 1,02 (Čína) procentních bodů.

K „nepodstatnému“ zlepšení konečných výsledků, získaných s využitím nového modelu, ve prospěch nově vznikajících tržních ekonomik a nízkopříjmových zemí přispělo nové opatření, které souvisí se zvoleným způsobem přepočtu HDP z větší části pomocí tržního kursu a z menší části pak pomocí parity kupní síly. Mezi země, které mají prospěch z tohoto opatření, patří např. Čína, Indie, Jižní Korea, Turecko, Mexiko a také Rusko, jak vyplývá z údajů v následující tabulce č. 1. V tom je spatřován určitý záměr uspokojit země, které patří

¹ Více o modelu IMF (2008a), IMF (2008b), IMF (2010a), IMF (2010b), Marková (2010).

mezi největší kritiky reformy. Na zkreslování konečných výsledků nového modelu má vliv i „vstřícný krok“ ze strany některých hospodářsky vyspělých zemí (USA, Itálie, Německo, Japonsko, Irsko a Lucembursko), které se dobrovolně vzdávají části svých podílů ve prospěch nově vznikajících tržních ekonomik. V důsledku těchto „triků“ se výsledky dosažené pomocí nového modelu spíše vzdalují od ekonomické reality, než aby se k ní přibližovaly (Bryant, 2008).

Za pozitivní prvek reformy je možné považovat ztrojnásobení počtu základních hlasů. Uplatňování mechanismu základních hlasů při odvozování hlasovací síly zvýhodňuje ekonomicky slabší země s nízkými kvótami, a tak by navýšení těchto hlasů mohlo zlepšit jejich postavení ve Fondu (IMF, 2012a).

Výsledky reformy členských kvót

O tom, že provedená reforma členských kvót nepřinesla požadované změny, vypovídá i následující tabulka č. 1 obsahující údaje o podílu na kvótách a hlasovacích právech skupiny G8 a G20 před reformou a po ní a podíly této skupiny zemí na HDP v paritě kupní síly a v tržním kursu v roce 2010.

Tab. 1: Podíl zemí skupiny G8, G20 a EU na kvótách a hlasovacích právech před reformou v roce 2008 a po ní a na světovém HDP v paritě kupní síly a v tržním kursu v roce 2010 (v %)

	Podíl na kvótách		Podíl na hlasovacích právech		Podíl na světovém HDP v paritě kupní síly	Podíl na světovém HDP v tržním kursu
	Před reformou	Po reformě	Před reformou	Po reformě		
USA	17,38	17,67	17,02	16,73	19,12	23,13
Japonsko	6,23	6,56	6,11	6,23	5,68	8,72
Německo	6,09	6,11	5,97	5,81	4,03	5,25
Francie	5,02	4,51	4,93	4,29	2,88	4,06
Velká Británie	5,02	4,51	4,93	4,29	2,92	3,56
Čína	2,98	4,00	2,93	3,81	13,22	9,32
Itálie	3,30	3,31	3,24	3,16	2,50	3,25
Saudská Arábie	3,27	2,93	3,21	2,80	0,78	0,60
Kanada	2,98	2,67	2,93	2,56	1,74	2,50
Rusko	2,78	2,50	2,73	2,39	3,69	2,35
Indie	1,95	2,44	1,92	2,34	5,50	2,74
Brazílie	1,42	1,78	1,72	1,72	2,84	3,31
Mexiko	1,21	1,52	1,20	1,47	2,17	1,65
Jižní Korea	0,76	1,41	0,76	1,37	1,86	1,61
Austrálie	1,51	1,36	1,49	1,31	1,13	1,47
Argentina	0,99	0,89	0,98	0,87	0,84	0,58
Indonésie	0,97	0,87	0,96	0,35	1,35	1,12
JAR	0,87	0,78	0,87	0,77	0,69	0,58

	Podíl na kvótách		Podíl na hlasovacích právech		Podíl na světovém HDP v paritě kupní síly	Podíl na světovém HDP v tržním kursu
	Před reformou	Po reformě	Před reformou	Po reformě		
Turecko	0,45	0,61	0,45	0,61	1,46	1,17
Skupina G20	65,18	66,47	64,35	63,40	74,40	76,87
Skupina G8	48,80	47,87	47,86	45,48	42,56	52,82
Skupina G20 bez G8	16,38	18,60	16,49	17,92	31,84	24,05
Členské země EU	32,97	31,91	32,58	30,94	22,06	25,77

Pramen: IMF (2010a), World Bank (2011).

Vysvětlivky: Skupina G8 = USA, Japonsko, Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Kanada a Rusko

Záměr vytvořit jednodušší a transparentnější způsob výpočtu členských kvót, který by odrážel ekonomické postavení členských zemí, se ale nepodařilo zrealizovat. Bylo sice dosaženo shody u jednotlivých proměnných a jejich váhy, ale i tak je tento model neadekvátní a nepřispívá k žádné výrazné změně, která byla avizována. K nepodstatným změnám došlo jen díky tomu že „nepřijatelné“ výsledky, získané dosazením dohodnutých proměnných do modelu, byly ovlivněny jednorázovými „ad hoc“ úpravami. Tyto úpravy pak ale ještě více prohlubují nerovnováhu v podílech na hlasovacích právech jednotlivých zemí. Na této nerovnováze má svůj podíl také tzv. komprimační faktor, díky kterému se snižují rozdíly mezi kvótami především malých zemí při zachování jejich pořadí.

Před reformou připadalo na skupinu zemí G20 z celkového objemu kvót 65,18 % a na zbývajících 168 členských zemí Fondu pak necelých 35 %. Po reformě se jejich podíl na celkovém objemu kvót ještě zvýšil a to na 66,47 % tj. o 1,29 procentních bodů. Problémem zůstává rozdělení kvót a z nich odvozených hlasovacích práv, mezi jednotlivými zeměmi zařazenými do skupiny G20.

Jak vyplývá z tabulky, podíl skupiny zemí G20 na světovém HDP v paritě kupní síly je 74,40 %. Na této hodnotě se země skupiny G8 podílejí 57,20 % a zbývajících 42,80 % připadá na ostatní rozvíjející se země G20. Bez zajímavosti není, že hned na druhém místě za USA je Čína a na čtvrtém místě za Japonskem je Indie. Z údajů v tabulce rovněž vyplývá, že Mexiko a Jižní Korea mají větší HDP v paritě kupní síly než Kanada. Turecko a Indonésie mají zase větší HDP v paritě kupní síly než Austrálie.

Členské kvóty propočtené podle nového modelu však tuto skutečnost neodrážejí. Z uvedených údajů je zřejmé, že po všech ad hoc provedených úpravách kvót, propočtených podle nového modelu, došlo ke snížení podílu zemí G8 na celkovém objemu kvót o necelý jeden procentní bod (z 48,80 % na 47,87 %) a podíl ostatních zemí G20 se zvýšil díky celkovému navýšení podílu skupiny G20 o 2,22 procentní body (z 16,38 % na 18,60 %). Tato nepatrná úprava kvót se pak odrazila i ve změně hlasovací síly. Před realizovanou reformou byl podíl skupiny G20 na celkové hlasovací síle 64,35 % a z toho na skupinu zemí G8 připadalo 74,37 %. Po reformě členských kvót se podíl skupiny G20 na hlasovací síle snížil na 63,40 %. Podíl skupiny zemí G8 se na celkovém objemu hlasovacích práv připadajících na G20 snížil na 71,74 % tj. o 2,63 procentních bodů. U ostatních zemí G20 se hlasovací síla zvýšila o 1,43 procentních bodů, což představuje 28,26 % z celkové hlasovací síly připadající na skupinu G20. Podíl hlasovacích práv této skupiny zemí na celkovém počtu hlasů se tak zvýšil z 16,49 % na 17,92 % tj. o 1,43 procentních bodů. Poměr hlasovací síly vůči HDP

u zemí skupiny G8 činí 1,07, zatímco u ostatních zemí skupiny G20 je to pouze 0,51. U členských zemí EU je tento poměr 1,4.

Provedená reforma členských kvót tak nepřinesla avizované spravedlivější zastoupení jednotlivých zemí v řídicích orgánech Fondu. Je patrné, že nově se rozvíjející tržní ekonomiky ze skupiny G20 jsou stále ještě podrepresentované vzhledem k jejich ekonomické síle. Více hlasů by si, vzhledem k jejich podílu na světovém HDP, zasloužily zejména Čína, Indie, Brazílie, ale i Rusko, Mexiko, Turecko, Jižní Korea či Indonésie. Méně hlasů by naopak měly mít Německo, Francie, Velká Británie, Japonsko, Itálie i Kanada.

Podstatné je, že i po provedených úpravách si USA stále zachovávají hlasovací sílu převyšující 15 % z celkového počtu hlasů, což jim umožňuje uplatňovat právo veta, neboť pro přijetí většiny zásadních opatření je nutná pětaosmdesátiprocentní většina. Pokračování v praxi, kdy právo veta může být uplatňováno pouze jednou zemí, rozhodně není demokratické a z hlediska globálních zájmů ani odůvodnitelné. Nicméně vysoká kvóta USA má vzhledem k jejich podílu na světovém HDP své opodstatnění. Naopak, ať již vzhledem k podílu na HDP, tak i při srovnání s podílem ostatních zemí G8 na světovém HDP a jejich kvótami, je kvóta USA spíše podhodnocená.

O rostoucím významu nově se rozvíjejících tržních ekonomik ze skupiny G20 ve světové ekonomice svědčí kromě rostoucího podílu na světovém HDP též zvyšování jejich podílu na světovém exportu zboží. Z údajů v tabulce 2 vyplývá, že během posledních dvaceti let klesal podíl skupiny zemí G20 a to z 61,1 % v roce 1990 na 54,8 % v roce 2010. Zatímco podíl skupiny G8 na světovém exportu zboží klesl za dané období o 13,5 procentních bodů, u ostatních nově se rozvíjejících ekonomik skupiny G20 došlo k výraznému nárůstu tohoto podílu a to na dvojnásobek hodnoty z roku 1990. Čína se podílí na světovém vývozu skupiny G20 osmi procenty (na celkovém světovém exportu 4,5 %) a zařadila se tak na 4. místo za USA, VB a Německo. Bez zajímavosti není ani pokles podílu na světovém vývozu zboží u členských zemí EU a to i po rozšíření v roce 2004. To vypovídá o rostoucím podílu rozvíjejících se zemí na celkovém světovém vývozu zboží.

Tab. 2: Podíl skupiny zemí G8, G20 a EU na světovém exportu zboží (v %)

	1990	1994	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Podíl G20	61,1	60,2	61,7	60,0	58,3	57,0	56,4	54,9	54,8
Podíl G8	53,6	51,3	51,5	49,4	48,2	45,8	44,1	41,4	40,1
Podíl G20 bez G8	7,5	8,9	10,2	10,6	10,1	11,2	12,3	13,5	14,7
Podíl EU	48,8	45,1	44,8	43,1	45,8	47,8	46,5	46,1	42,3
Podíl Číny	0,7	1,5	1,7	2,0	2,4	2,7	3,1	3,8	4,5

Zdroj: UCTAD (2012a).

O rostoucí ekonomické síle nově se rozvíjejících tržních ekonomik skupiny G20 vypovídají i údaje z následující tabulky č. 3 o podílu na světových devizových rezervách.

Tab. 3: Podíl skupiny zemí G8, G20 a EU na světových devizových rezervách včetně zlata

	1990	1994	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Světové devizové rezervy v mld. USD	984,6	1307,0	1806,6	2040,0	2551,0	3913,9	5380,3	7524,1	9738,0
Podíl G20 (%)	52,1	46,6	51,7	56,2	57,6	63,2	65,5	67,5	67,1
Podíl G8 (%)	40,6	39,4	29,3	32,0	30,7	31,9	26,9	22,9	20,0
Podíl G20 bez G8 (%)	11,5	7,2	22,4	24,2	26,9	31,3	38,6	44,6	47,1
Podíl EU (%)	39,2	31,4	25,9	18,5	16,0	11,2	8,4	6,8	7,2
Podíl Číny (%)	3,1	4,1	8,3	8,3	11,4	15,7	19,9	25,9	29,5

Zdroj: UNCTAD (2012b).

Podíl skupiny zemí G20 na celkovém objemu světových devizových rezerv ve sledovaném období vzrostl o 15 procentních bodů. Zatímco podíl zemí G8 klesl o 20,6 procentních bodů, podíl ostatních zemí skupiny G20 vzrostl na trojnásobek. Z celkového objemu devizových rezerv, které podle dostupných údajů dosahují již přes 10 bil. dolarů (2011) připadá rozhodující podíl na Čínu, jejíž rezervy se pohybují kolem 3 bil. dolarů. Z údajů v tabulce je patrný i citelný pokles podílu devizových rezerv členských zemí EU na celkovém objemu světových devizových rezerv.

Reforma z roku 2008 se tedy ukázala jako nedostačující k tomu, aby se Fond přiblížil ke „spravedlivějšímu“ zastoupením jednotlivých zemí v jeho řídicích orgánech. Pozitivní ale je, že tato reforma má své pokračování. Koncem roku 2010 odsouhlasila Výkonná rada kompletní revizi současného modelu výpočtu kvót, která by měla být dokončena do ledna 2013. Záměrem je model zjednodušit a položit důraz na HDP, případně otevřenost a devizové rezervy a vypustit variabilitu.

V rámci čtrnácté revize členských kvót je počítáno i s jejich zdvojnásobením (termín dokončení 2013), v zájmu posílení finančních zdrojů Fondu a tím i snížení jeho závislosti na půjčkách od věřitelských zemí. Současně musí být zajištěna ochrana hlasovacích práv nejchudších zemí (jde o země, jež mohou využívat zdroje určené na snižování chudoby a podpory růstu a země s HDP na jednoho obyvatele menším než 1,135 USD).

Podíly kvót nejvíce podrepresentovaných členských zemí by měly být zvýšeny minimálně o 6 % a minimálně o 6 % by měly být zvýšeny podíly kvót nově se rozvíjejících tržních ekonomik a nízkopříjmových zemí. Cílem je pokračovat v dynamickém procesu úpravy podílů kvót, aby co nejvíce odrážely změny ve světové ekonomice. Čína by pak měla mít třetí největší kvótu a spolu s dalšími třemi nově vznikajícími tržními ekonomikami (Brazílie, Indie a Rusko) by patřila do skupiny deseti zemí s největšími kvótami ve Fondu. (IMF, 2010c; IMF, 2010d; IMF, 2012b).

Změny ve složení a velikosti Výkonné rady

Výkonná rada je orgán složený z výkonných ředitelů, kteří zastupují jednotlivé členské země, a v jehož čele stojí generální ředitel. Tento orgán dohlíží nad fungováním Fondu a současně je platformou pro prezentaci zájmů členských zemí. Původně byl složen z 12 výkonných ředitelů, z nichž pět zastupovalo země s nejvyššími kvótami (USA, Velká Británie, Čína – v roce 1960 nahrazena Německem, Francie a Indie – v roce 1970 nahrazena

Japonskem) a zbylých 7 zastupovalo ostatní země rozdělené do skupin tzv. konstituencí, složených jak z hospodářsky vyspělých tak i rozvojových členských zemí z různých regionů. Volba zástupců konstituencí byla v pravomoci jednotlivých členských zemí a zvolený zástupce pocházel zpravidla ze země s nejvyšší kvótou v dané konstituci.

V souvislosti s rozšiřováním členské základny Fondu rostl i počet konstituencí a tím i počet výkonných ředitelů a to až na stávajících 24. Tento mechanismus, kdy země s nejvyšší kvótou si jmenují své zástupce a zbylých 16 výkonných ředitelů je voleno jednotlivými konstitucemi, by měl být na základě odsouhlasené reformy z října 2010 změněn. Bylo sice dohodnuto, že stávající počet členů Výkonné rady bude zachován a v osmiletých intervalech bude docházet k revizi jeho složení, ale zásadní změnou je to, že všichni výkonní ředitelé budou voleni a nikoliv jmenováni jak tomu bylo doposud u zemí s nejvyšší kvótou. Evropská unie také odsouhlasila, že sníží své kolektivní zastoupení ve Výkonné radě o dvě křesla. Tím se uvolní místa pro zastoupení dalších zemí. Tato změna se dotkla i České republiky, která se stala členem nově vzniklé konstituce zemí střední a východní Evropy a bude mít možnost jmenovat, na dvouleté období, výkonného ředitele Výkonné rady Fondu (tuto možnost měla jako zakládající členská země pouze v roce 1946) (ČNB, 2012).

Otázkou ale zůstává opodstatněnost čtyřiačtyřicetčlenné Výkonné rady. Rozhodování v takto početném orgánu je nesporně neefektivní a málo operativní. K tomu přispívá i četnost jejího obměňování. Doposud byli stálí zástupci jmenováni na neurčito a zástupci konstituencí byli do svých funkcí voleni na dva roky. To znamená, že stálí zástupci měli dost času na to se podrobně seznámit se všemi postupy a najmout si poradce, kteří jim připravují kvalifikovaná stanoviska k projednávaným materiálům. A to je výhoda, která zástupcům konstituencí chyběla. Přílišná omezenost volebního období často nevyhovuje ani u jiných (daleko méně exponovaných) orgánů, neboť reálný efekt může být přímo kontraproduktivní.

Pokud připustíme, že stávající Výkonná rada nemá potřebné zázemí k tomu, aby mohla poskytovat odborná stanoviska ke všem projednávaným návrhům, už jen proto, že pracovníci Fondu předkládají ročně 90 000 stran různých materiálů (Rato, 2005) a platí-li, že „...*formální politická kontrola ze strany Výkonné rady je sice velká, protože většinu činností musí schvalovat, ale ve skutečnosti je možnost výkonných ředitelů vykonávat svůj vliv na aktivity MMF značně omezená.*“ (Sedláček, 2008, s. 144), pak by mělo dojít i k odpovídající změně samotného postavení řídicích orgánů Fondu. Mohlo by to znamenat i návrat k původnímu Keynesovu návrhu, podle kterého by Výkonná rada byla více politický orgán sestávající z vysokých státních úředníků působících v dané zemi a setkávajících se pouze v případě potřeby. Řešila by jen strategické otázky a každodenní řídicí činnost by byla v rukou odborného vrcholového vedení (Houtven, 2004).

Reformou by měl projít i mechanismus jmenování generálního ředitele Fondu, neboť stávající systém rovněž přispívá ke ztrátě důvěryhodnosti a podlamuje legitimitu této instituce. Podle nepsané dohody je jím tradičně Evropan, což je jakási kompenzace za fakt, že post prezidenta Světové banky může být obsazen pouze Američanem. V dosavadní historii Fondu se na pozici generálního ředitele vystřídali zástupci Belgie, Nizozemska, Německa, Španělska, opakovaně Švédska a dokonce pětkrát Francie (její zástupci stáli v čele Fondu celkem 37 let). Dosud tedy nikdy nebyl zvolen do čela Fondu neevropský kandidát. Bez zajímavosti není ani to, že tuto funkci doposud nezastával ani zástupce Velké Británie... „*protože Londýn je považován za příliš silného spojence Washingtonu.*“ (Němec, 2000). Změnit tento „status quo“ se doposud nepodařilo a asi v dohledné době ani nepodaří, o čemž se přesvědčilo v roce 2000 Japonsko a v roce 2007 Rusko, když jimi navržené kandidáty nezískali většinovou podporu (Sedláček, 2008, s. 147).

Zvýšení transparentnosti a otevřenosti při výběru generálního ředitele Fondu by vyžadovalo přijetí dohody Radou guvernérů, na jejímž základě by byla opuštěna stávající konvence o rozdělení vedoucích pozic ve Fondu a Světové bance mezi Evropu a USA. Měly by být jasně vymezeny požadavky, které musí kandidáti na tyto posty splňovat a návazně na to by měl být uplatňován otevřený a transparentní vyhodnocovací proces. Není ale příliš pravděpodobné, že by se pro takovouto změnu našla dostatečná politická vůle.

Další reformní kroky

Aby mohl být Fond uznávanou mezinárodní měnovou institucí, musí být jeho reforma komplexní a zahrnovat i ostatní mechanismy jeho činnosti, zejména však ty, které se od počátku jeho fungování prakticky nezměnily.

Fond si je nepochybně vědom toho, že podmínky za nichž vznikl byly zcela jiné než jakým byl vystavován v průběhu své činnosti a jaké panují v současné době. Nemohl ani nevidět, jakým tempem docházelo k nárůstu devizových operací, které začaly výrazným způsobem převyšovat objem světového obchodu. To vše za situace postupného nahrazování systému pevných měnových kursů systémem pohyblivých měnových kursů u řady zemí. Toto, spolu s liberalizací transakcí na kapitálovém účtu, vytvořilo předpoklady pro nekontrolované, spekulativní pohyby kapitálu mezi jednotlivými zeměmi. Došlo i k nepředvídaným výrazným změnám v oblasti informačních technologií, které urychlily proces globalizace světové ekonomiky a finančních trhů. Nicméně na tyto změny Fond v podstatě nereagoval a nepřizpůsoboval jim mechanismy své činnosti.

Ačkoliv se v průběhu jeho činnosti objevovaly kritické hlasy a návrhy reformních kroků, na většinu z nich Fond reagoval pouze proklamacemi o jejich zohledňování, ale pro skutečné změny vždy chyběla dostatečná politická vůle k jejich prosazení. Teprve problémy související s finančními krizemi, jež postihly v průběhu devadesátých let řadu členských zemí, zintenzivnily diskuse o nutnosti vytvoření nové architektury světových financí a Fond byl nucen přistoupit na změny v mechanismu jeho fungování.

Finanční krize odkryly reálné nedostatky v činnosti Fondu a vyvolaly potřebu jejich naléhavého řešení. Fond se ocitl v mimořádně složité situaci. Krize ho postavily před zcela nový problém související s odlivem kapitálu. S tím neměl žádné zkušenosti a nebyl na to dostatečně připraven, neboť dosud poskytoval finanční pomoc pouze zemím, které řešily problém pasivního salda bilance běžných plateb.

Krize také odhalily jeho nedostatečnou znalost poměrů v regionech. Fond často špatně vyhodnotil příčiny krize a tak doporučená opatření většinou nevedla k zamýšlenému efektu, spíše naopak ekonomickou situaci v dané zemi ještě zhoršila. Je celkem průkazné, že Fondu často chyběly pravdivé informace o objemu a struktuře zahraniční zadluženosti, o stavu a vývoji devizových rezerv, rozsahu devizových intervencí a jejich sterilizaci aj. (Jonáš, 2000, s. 198).

Příčin mohlo být více, a to jak v kvalitě a správnosti informací poskytovaných dotčenými zeměmi tak i ve vlastní analytické práci Fondu. Důsledkem bylo, že nezřídka formuloval pro postižené země nerealistické programy, jež pak bylo nutno několikrát modifikovat, a to vyvolávalo pochybnosti o jeho kompetentnosti k řešení takových problémů. Jeho pomoc se zaměřila především na poskytování nadstandardního objemu půjček, které podmiňoval realizací prakticky stejného receptu pro všechny země. Právě tento přístup k řešení krizí se stal terčem největší kritiky.

V reakci na problémy spojené s finančními krizemi přijal Fond v roce 2000 novou strategii, podle které se jeho hlavní prioritou stala *prevence finančních krizí*. Prevence má nesporně velký význam, ale nemůže krizím zcela zabránit a nelze tedy vyloučit, že i v budoucnu budou finanční krize součástí ekonomické reality. Na tuto skutečnost Fond postupně reagoval změnou mechanismu uvolňování zdrojů krizí ohroženým zemím.

V roce 2009 byl výrazným způsobem přepracován obecný rámec pro poskytování půjček i pro kondicionalitu. Kondicionalita byla zmodernizována ve smyslu jejího zjednodušení a přizpůsobení ekonomické úrovni členských zemí. Byla vytvořena nová úvěrová linka FCL (*Flexible Credit Line*), jejíž čerpání je podmíněno splněním přísných kvalifikačních kritérií. Díky těmto přísným kritériím je FCL schopna vysílat silný signál finančním trhům a umožňuje tak dané zemi snadnější přístup na tyto trhy. Takto získané zdroje je možné použít jak k řešení problémů platební bilance, tak pro preventivní účely. Současně došlo ke zjednodušení čerpání zdrojů v rámci SBA (*Stand-by-Arrangements*) a zdvojnásobení přístupových limitů týkajících se nekoncesních půjček. Nový roční a kumulativní přístupový limit tak představuje 200 a 600 % kvóty. Záměrem této změny je ubezpečit členské země, že v případě problémů s pasivním saldem platební bilance budou mít přístup k adekvátním zdrojům. Rovněž byly zrušeny některé příliš nevyužívané speciální finanční facility (*Supplemental Reserve Facility, Compensatory Financing Facility*).

O rok později, z iniciativy zemí skupiny G20, došlo k dalšímu rozšíření nástrojů pro prevenci krizí. Byla upravena FCL s cílem zvýšení pružnosti jejího využití členskými zeměmi a současně začala fungovat nová preventivní úvěrová linka PCL (*Precautionary Credit Line*) určená pro členské státy se zdravou hospodářskou politikou, které však nesplňují náročná kritéria pro čerpání FCL. Obě dvě facility jsou součástí pojišťovacích nástrojů a nástrojů pro poskytování půjček, které by mohly státy využít v případě, že by musely čelit krizi. (IMF, 2010c).

Nadále by však mělo platit, že by Fond neměl poskytovat levné zdroje zemím, jejichž dlouhodobá prosperita je trvale ohrožována jejich špatnou hospodářskou politikou. Proto také došlo ke zvýšení poplatků a ke zkrácení doby splatnosti čerpaných zdrojů s cílem zabránit tomu, aby finanční pomoc od Fondu nahrazovala soukromé financování. To ale současně předpokládá nutnost vytvořit podmínky, které by vedly ke zvýšení důvěry mezi dlužníky a věřiteli. Snahou je, aby soukromý sektor nezhoršoval situaci odlivem kapitálu ze země a na druhé straně, aby byl ochráněn proti důsledkům krize.

V zájmu vyváženosti pohledů na příčiny problémů je korektní uvést, že Fond sice může navrhnout „ozdravnou politiku“, není však tím subjektem, který by ji mohl realizovat v praxi. Navrhovaná opatření musí být aplikována vládou dané země, pro kterou to často znamená přistoupit k realizaci opatření, v důsledku nichž ztrácí na popularitě u svých voličů. Fond sám nemá k dispozici žádné mechanismy, kterými by realizaci těchto opatření prosadil (platí dvojnásob u zemí, které na něm nejsou zdrojově závislé) a pokud s ním členské země nebudou ochotny spolupracovat a nepodřídí se jeho doporučením „...*může se Fond nanejvýš svými racionálními argumenty snažit své členy přesvědčit o domácí a mezinárodní výhodnosti přijetí strategií podporovaných ostatními členy. Rozhodně nepřichází v úvahu nutit členu k přijetí určitého druhu politiky.*“ (OSN, 2000). Pak sebelepší rozhodnutí nemůže vzniku krizí zabránit ani zmírnit jejich nežádoucí důsledky.

Vyskytly se také názory, že vlády by věnovaly větší pozornost doporučením Fondu, kdyby Fond své obavy a svá doporučení zveřejnil. Jenže tento přístup by mohl být v rozporu s přísnými pravidly týkajícími se nakládání s důvěrnými daty. Pokud by toto porušil, mohl

by to ohrozit jeho důvěryhodnost a poklesl by zájem ze strany členských zemí účastnit se jednání o řešení jejich problémů s pracovníky Fondu, což by snížilo kvalitu dohledu. Na druhé straně Fond také nechce vysílat „falešné signály“ pokud si není stoprocentně jistý, že by krize mohla propuknout. Kdyby své obavy zveřejnil a zároveň si nebyl jistý, že vlády učiní potřebné kroky k odvrácení krize, mohl by tak způsobit paniku mezi investory a spustit krizi, které chtěl zabránit (Jonáš, 2000).

Mezi další reformní kroky Fondu, které lze hodnotit pozitivně, jsou opatření realizovaná v zájmu zvýšení jeho transparentnosti, která je nezbytným předpokladem, proto aby mohl obhájit v očích členských zemí a široké veřejnosti nutnost a nezastupitelnost své existence, a získat tak podporu pro své aktivity.

K přetrvávajícím problémům, které musí Fond v této souvislosti ještě řešit, patří utajenost rozhodování, což skýtá prostor pro spekulace o nestrannosti projednávaných opatření. Tady bude nutné najít rovnováhu mezi důvěrností dialogu a transparentností. Reformou by měl projít i nefunkční kontrolní systém a absence jakékoliv odpovědnosti pracovníků Fondu za jejich špatná rozhodnutí.

Fond nemůže zůstat netečný vůči změnám na mezinárodních finančních trzích a nemůže ani nerespektovat změněnou strukturu členské základny. Bylo by však naivní očekávat, že změny mechanismů činnosti Fondu tak, aby odpovídaly novým podmínkám světové ekonomiky, proběhnou jako jednorázová akce, která by vyvrcholila nějakým zásadním rozhodnutím, jež by zcela tuto instituci změnilo. Spíše je nutné počítat s tím, že půjde o proces zdoluhavý.

Cílem všech realizovaných i připravovaných reformních kroků je posílení vlivu nově se rozvíjejících tržních ekonomik na řídicí činnost Fondu tak, aby odrážela jejich rostoucí postavení ve světové ekonomice a omezilo se doposud dominantní postavení ekonomicky vyspělých zemí na jeho správě a rozhodování. Za pozitivní krok je možné považovat i pružnější přístup k finančním zdrojům pro země s dobrými hospodářskými výsledky a schopností provádět politiku směřující k makroekonomické rovnováze. Možnost operativně čerpat finanční zdroje v případě potřeby tak může zabránit propuknutí krize. Důležitým krokem pro další činnost Fondu je i zajištění potřebného objemu zdrojů na straně jedné a jejich správné použití na straně druhé. Všechny navržené kroky jsou z hlediska dalšího směřování této instituce nezbytné.

Závěr

Oprávněnost budoucí existence Fondu jako nezastupitelné mezinárodní měnové instituce evidentně závisí na jeho reformě a jejích parametrech. K posílení legitimacy a obnovení důvěry k Fondu je důležitá reforma členských kvót a tím i hlasovacích práv, které jsou od nich odvozeny.

Jediný hmatatelný výsledek provedené reformy je přijetí nového modelu výpočtu členských kvót a ztrojnásobení počtu základních hlasů, jako nezbytný předpoklad toho, aby navýšením kvót, na základě jejich propočtu podle nového modelu, nedošlo ke snížení hlasovací síly nízkopříjmových zemí. Z uvedených údajů za země skupiny G8, G20 a EU vyplývají změny v rozložení sil ve světové ekonomice. Údaje o HDP v paritě kupní síly, o držbě světových devizových rezerv včetně zlata či podílu na světovém exportu zboží dokazují nárůst ekonomické síly zemí jako je Čína, Indie, Brazílie, Mexiko, Jižní Korea, Indonésie a dalších nově se rozvíjejících tržních ekonomik ze skupiny G20. Jejich postavení ve světové

ekonomice se však ve změně kvót a tedy i vlivu uvnitř Fondu nepromítlo. Výsledky této reformy tak jasně ukazují, že nově se rozvíjející tržní ekonomiky skupiny G20 jsou stále ještě podprezentované ve srovnání s jejich ekonomickou silou. Tyto země se podílejí více než 30 % na světovém HDP v paritě kupní síly, mají ale dohromady stále jen necelých 18 % z celkového počtu hlasovacích práv.

Stále přetrvává rozhodující vliv ekonomicky nejvyspělejších zemí v čele s USA, Japonskem a vyspělými západoevropskými zeměmi, jejichž podíl na celkové hlasovací síle je kolem 55 % a mohou tím významným způsobem ovlivňovat směřování této instituce. Za neúměrně vysoké je považováno i zastoupení EU a to v kontextu s jejím klesajícím postavením ve světové ekonomice.

Žádná země nechce dobrovolně vzdát svého vlivu v této instituci, ale stávající systém je dlouhodobě neudržitelný. Nelze tedy vyloučit, že pokud nebude tato záležitost uspokojivě řešena, může narůstat počet zemí, jež nebudou Fond považovat za nejvhodnější platformu pro řešení nejen svých problémů ale problémů mezinárodní měnové stability. Pak už bude jen otázkou času, kdy nově se rozvíjející tržní ekonomiky skupiny G20 včele s Čínou, která je již v současné době třetí největší ekonomikou (podle výše HDP), čtvrtou co do objemu exportu zboží a největším držitelem devizových rezerv, nebudou ochotny tento stav nadále tolerovat a kdy a jakým způsobem dají najevo svůj nesouhlas s touto situací. Mohou se vytvářet různá regionální uskupení států (v Asii, Evropě, Jižní Americe), která začnou budovat vlastní systémy a svůj vztah k Fondu budou programově zeslabovat.

K obhájení nezastupitelného místa v mezinárodním měnovém systému je reforma členských kvót podmínkou nutnou, nikoliv však postačující. Proto také Fond učinil určité změny i v jiných oblastech své činnosti a další kroky čekají na svoji realizaci. Přijatá strategie zaměřená na prevenci finančních krizí spočívající v analýze indikátorů vnější rovnováhy, které by mohly signalizovat nebezpečí propuknutí krize, naráží na problém těsnější spolupráce mezi Fondem a členskými zeměmi jak v procesu monitorování stavu jejich ekonomik tak i při realizaci Fondem doporučených opatření k obnovení rovnováhy. Je tedy žádoucí, aby vlády předávaly Fondu včas a v odpovídající kvalitě informace o stavu svých ekonomik a prováděnou hospodářskou politikou situaci v dané zemi ještě více nezhoršovaly a nepřispěly tak k propuknutí krize. V souladu s tím Fond také přistoupil ke změně podmínek, za kterých jsou zpřístupňovány zdroje členskými zeměmi, aby jejich čerpání bylo pružnější a země je mohly využít operativně v případě vzniku jejich potřeby. Na druhé straně přijímá opatření, která by měla zabránit v přístupu k levným zdrojům těm zeměmi, které neprovádějí obezřetnou hospodářskou politikou, jež by směřovala k dlouhodobé prosperitě.

Za pozitivní je možné považovat zvýšení transparentnosti v tom smyslu, že se Fond otevřel více veřejnosti a zpřístupňuje informace o svých aktivitách. S transparentností souvisí ale i problém jmenování generálního ředitele, které stále probíhá podle starého scénáře a tento status quo se zatím nepodařilo změnit. Nepodařilo se dosud také vytvořit nezávislý vnitřní kontrolní systém a prosazení principu odpovědnosti pracovníků za jejich špatná rozhodnutí. Pokud bude v dohledné době vůle tyto přetrvávající nedostatky odstranit, je více než pravděpodobné, že se výrazným způsobem změní vnímání této instituce, a to jak odbornou, tak laickou veřejností.

Zatím stále ještě chybí dostatečná politická vůle k prosazení nezbytných reformních kroků a to je hlavní příčinou toho, že dosavadní výsledky reformy jsou zatím dosti rozpačité a nemají na základní charakteristiky funkčnosti Fondu viditelný dopad.

Nicméně dílčí kroky už byly realizovány a tak můžeme přece jen konstatovat, že dnes je Fond dál než na začátku té dlouhé cesty, na kterou se vydal. Je ale žádoucí, aby to nebyly kroky poslední. Teď už záleží jenom na něm, zda se přetransformuje v instituci, kterou svět v novém století zoufale potřebuje, anebo se k vlastní škodě i škodě celého mezinárodního měnového systému stane nevýznamnou institucí.

Literatura

- [1] Boughton, M. J. (2004): *Reflections on Reform at the IMF and the Demands of a Changing World Economy*. [on-line], Finance & Development, c2004, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2004/09/pdf/boughton.pdf>>.
- [2] Bryant, C. R. (2008): *Reform of IMF Quota Shares and Voting Shares: A Missed Opportunity*. [on-line], The Brookings Institution, c2008, [cit.: 7. 8. 2012], <http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2008/0409_imf_bryant/0409_imf_bryant.pdf>.
- [3] ČNB (2012): *ČR členem nové konstituce zemí střední a východní Evropy v MMF*. [on-line], Praha, Česká národní banka, c2003-2012, [cit.: 7. 8. 2012], <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2012/20120711_mmf.html>.
- [4] Goretti, M. – Joshi, B. (2010): *A Step Closer to a Stronger Global Financial Safety Net*, [on-line], IMF Survey Magazine, 30. září, c2010, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2010/POL083010A.htm>>.
- [5] Houtven, V. L. (2004): *Governance of the IMF*. [on-line], Washington, International Monetary Fund, c2004, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/pam/pam53/contens.htm>>.
- [6] IMF (2007). *Reform of IMF Quotas and Voice: Responding to Changes in the Global Economy*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2007, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2007/041307.htm>>.
- [7] IMF (2008a): *Reform of IMF Quotas and Voice: Responding to Changes in the Global Economy*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2008, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2008/040108.htm>>.
- [8] IMF (2008b): *Reform of Quota and Voice in the International Monetary Fund-Report of the Executive Board to the Board of Governors*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2008, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2008/032108.pdf>>.
- [9] IMF (2008c): *Executive Board Recommends Reforms to Overhaul Quota and Voice*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2008, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2008/pr0864.htm>>.
- [10] IMF (2010a): *IMF Executive Directors and Voting Power*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2010, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/eds.htm>>.
- [11] IMF (2010b): *IMF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2010, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm>>.

- [12] IMF (2010d): *IMF Executive Board Approves Major Overhaul of Quotas and Governance. Press Release No. 10/418*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2010, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10418.htm>>.
- [13] IMF (2012a): *IMF Executive Directors and Voting Power*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2012, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/eds.htm>>.
- [14] IMF (2012b): *IMF Quotas*. [on-line], Washington, D. C., International Monetary Fund, c2012, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>>.
- [15] Jonáš, J. (2000): *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*. Praha, Management Press, 2000.
- [16] Kenen, P. B. (2007): *Reform of the International Monetary Fund*. [on-line], Council on Foreign Relations, New York, c2007, [cit.: 7. 8. 2012], <http://www.cfr.org/content/publications/attachments/IMF_CSR29.pdf>.
- [17] Marková, J. (2010): *Reforma Mezinárodního měnového fondu je nevyhnutelná*. Český finanční a účetní časopis, 2010, roč. 5, č. 3, s. 6-18.
- [18] Němec, P. (2000): *MMF se musí vrátit ke zdrženlivosti*. Bankovníctví, 2000, roč. 8, č. 1, s. 31.
- [19] Rato, R. (2005): *The Managing Director's Report on the Fund's Medium-Term Strategy*. [on-line], Washington, International Monetary Fund, c2005, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.imf.org/external/np/omd/2005/eng/091505.pdf>>.
- [20] Sedláček, P. (2008): *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha, C. H. Beck, 2008.
- [21] Stiglitz, E. J. (2003): *Jiná cesta k trhu*. Praha, Prostor, 2003.
- [22] Sucharda, B. (1979a): *Články dohody*. Praha, Československá obchodní a průmyslová komora, 1979.
- [23] Sucharda, B. (1979b): *Mezinárodní měnová soustava v pohybu*. Praha, Československá obchodní a průmyslová komora, 1979.
- [24] Truman, M. E. (2006): *A Strategy for IMF Reform*. [on-line], Washington, Peterson Institute for International Economics, c2006, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.iie.com/publications/chapters/preiew/3985/01iie3985.pdf>>.
- [25] UNCTAD (2012a): *Exports and Imports of Goods and Services, Annual, 1980-2011*. [on-line], Genève, United Nations Conference on Trade and Development, c2012, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx?ReportId=25116>>.
- [26] UNCTAD (2012b): *International Reserves including Gold, Annual, 1970-2011*. [on-line], Genève, United Nations Conference on Trade and Development, c2012, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://unctadstat.unctad.org/TableView/tableView.aspx?ReportId=87>>.
- [27] World Bank (2011): *World Development Indicators databáze. Gross domestic produkt 2010*. [on-line], Washington, World Bank, c2011, [cit.: 7. 8. 2012], <<http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GDP.pdf>>.
- [28] OSN (2000): *Mezinárodní měnový fond: nepřítel překvapení*. [on-line], Praha, Informační centrum OSN, c2000., [cit.: 7. 8. 2012], <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=703>>.

Reformní kroky Mezinárodního měnového fondu

Jana Marková

ABSTRAKT

Předložená stat' se zabývá Mezinárodním měnovým fondem jako jednou z nejvýznamnějších nadnárodních institucí, jejímž prioritním cílem bylo přispět k dosažení mezinárodní měnové stability. Od jeho založení se rozložení moci a ekonomické síly posunulo směrem k dynamicky se rozvíjejícím ekonomikám jako je Brazílie, Indie, Rusko a hlavně Čína, a tato situace by měla být reflektována i na půdě Fondu. Hlavní pozornost je v textu proto věnována realizované reformě členských kvót, od kterých je odvozena hlasovací síla a tím i vliv v této instituci. Na základě údajů o podílu zemí G8 a G20 na světovém HDP, světovém vývozu a devizových rezervách je analyzován vztah mezi ekonomickou silou těchto zemí a jejich zastoupením v řídicích orgánech Fondu. Současně je v textu věnována pozornost i dalším již realizovaným a nově připravovaným reformním krokům, směřujícím k rozvíjení strategie prevence finančních krizí. Realizace v textu akcentovaných opatření by nesporně přispěla k zvýšení legitimacy této instituce, a k naplňování jejího soudobého poslání. Tak by mohla plně obhájit své místo v mezinárodním měnovém systému.

Klíčová slova: Bretton-woodský měnový systém; Reforma Mezinárodního měnového fondu; Nový model výpočtu členské kvóty; Finanční krize.

International Monetary Fund – Steps to Reform

ABSTRACT

The submitted article deals with the International Monetary Fund as one of the most important multinational institutions, the priority aim of which was to contribute to the achievement of international monetary stability. Since its inception, the distribution of power and economic power has shifted towards dynamically emerging economies such as Brazil, India, Russia and especially China, and this situation should be reflected within the Fund as well. The main attention in the text is therefore given to the realized reform of members' quotas, from which the voting strength is derived and thus the influence in this institution. Based on the data on the proportion of the G8 and G20 countries on the world GDP, world exports and foreign exchange reserves, the relationship between economic power of these countries and their representation in the governing bodies of the Fund is analysed. At the same time the text is addressed to other already implemented and newly upcoming reform steps towards developing a strategy to prevent financial crises. The implementation of the measures accentuated in the text would undoubtedly contribute to the enhancement of the legitimacy of this institution, and the fulfilment of its contemporary mission. So it could fully justify its place in the international monetary system.

Key words: Bretton-Woods monetary system; Reform of the International Monetary Fund; New model for calculating member quotas; Financial crisis.

JEL classification: F33.